

DOS LLIBRES DE DEUTES D'UNA BOTIGA D'ALFORJA A CAVALL DELS SEGLES XVIII i XIX

Miquel SALVADOR JASSANS

Per a l'estudi dels antropònims d'Alforja, una font que ens ha estat de gran utilitat, són dos llibres de comptes i deutes d'una botiga local. En ambdós, a part del seu interès onomàstic, és remarcable el seu aspecte històric i econòmic, ja que hi trobem ressenyades tota mena de mercaderies, des de materials de la construcció a vetes i fils, roba, preus de les avellanes i blat o aliments com xocolata i fideus.

Les seves mides són de 295 x 200 mm., i inicialment tenien les cobertes de pergami que més tard van ser suplertes per unes de cartró. El primer s'inicia l'any 1796 i finalitza el 1799, i el segon va des d'aquesta data, fins al 1808. Els llibres contenen un índex anual amb la llista de deutors, seguit de la relació dels materials comprats. També trobem en les seves pàgines les dates dels naixements i batejos dels fills haguts del matrimoni Jaume Rebull i Maria Sarobé, propietaris de la botiga. Una pàgina és dedicada a la confraria de Sant Jacinto, i una altra a una llista de persones que havien rebut blat a fiar. En un quadern solt trobem anotacions de diversos anys, algunes anteriors a l'inici del primer llibre, de l'any 1795.

Voldríem fer notar la diferència que hi pot haver entre aquest tipus de document i els que amb més freqüència utilitzem per a la recollida de renoms com són Manuals Notarials, Capbreuacions, Llibres de Sagraments i d'altres. En aquests documents, quan s'anota un renom, aquest ja està consolidat; en canvi en un llibre de les característiques esmentades també s'anoten renoms efímers que desapareixen amb qui els duu. Notaris i capellans només anotaven un renom quan aquest ja pertanyia a la col·lectivitat; i un el reconeixia com a propi davant l'escrivà. En canvi, en un llibre de deutes, l'escrivà és un vilatà més, el botiguer i la funcionalitat del llibre és molt diferent i la seva consulta queda restringida a la família. Per tant tot és vàlid per a identificar un individu. Un exemple seria on diu: «La que estava casada en lo xich del Riqué, Catarina del Joanet del Ave Maria».

També hem comprovat que hi ha un conjunt de renoms que trobem tant en els llibres de deutes com en diversos documents coetanis, procedents de diferents arxius, i que perduren algunes generacions i molt sovint coincideixen amb els renoms actuals. I un altre grup que només trobem anotat en el llibre de deutes. Una mostra de la facilitat amb què podien posar un motiu, la veiem en el primer volum on hi ha un «Ramon Atzarias putecari» que en el segon desapareix i trobem anotat «la potecari nou». Segurament ni en sabien el nom.

En els llibres hi hem vist anotats 51 prenomes, 29 de masculins i 22 de femenins. Aquest percentatge majoritari de prenomes masculins obeeix al fet que so-

vint s'anota el deute a nom de «la dona de», «nora de» o «jove del» cap de casa. Hi trobem la pubilla del Jph. Saludes, la jove del Joan Gasó, o senzillament, la del Pedrol.

El prenom femení més anotat és el de Maria, 20 vegades; seguit de Malena, Rosa i Teresa, 5 vegades cadascun; i 4 vegades Úrsula.

Entre els prenom masculins trobem 33 Joseps, 30 Joans; i després els segueix Miquel amb 21 vegades. Francesc i Pera 16 cadascun. L'alt percentatge de Miquel es deu al fet que Sant Miquel és el patró de la vila.

De cognoms n'hem anotat 101, trenta nou dels quals s'han extingit o desplaçat a altres viles, cinquanta sis que encara són vigents i sis de forasters. El més freqüent és Grifoll, que el duen catorze individus; seguit de Saludes i Tost amb 9 vegades cadascun; i Mariné 8.

Alguns dels cognoms desapareguts van donar lloc a noms de casa actuals com a cal Jas, a ca l'Estrada, a cal Pellicer; i també algun topònim, com és clots del Pellicer, pla de l'Ollé.

Els renoms són la part més interessant del document i alhora la més extensa. En trobem 161 d'anotats, amb gairebé tots els casos tipificats per Moreu-Rey en el seu treball *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*.

Si repassem el document, trobem un bon grup de renoms que fan referència a característiques físiques, com la del Culot, lo Jaume Llarg, la Guerxa, la del Coll Curt, lo Cap de Ferro, lo Garrallet del Portal, la de las Panturrillas, Pera de las Dentotas, etc.

A singularitats de caràcter anatem, a part d'altres, les Xoxes, l'Atrevit, el Pere Grifoll dit Fatxenda.

Els que vénen donats per topònims provenen els uns de la població dispersa com la Tecla del Mas Nou, la del mas d'en Bruno, la del mas d'en Blai; i els donats pel carrer o indret on habiten: el Sarobé del Mercadal, la del Borràs de les cases de n'Abast, la de l'Hort del Guillem, o la del Marian del Castell.

De formats de prenom i cognoms, anatem com a més característics: la Baleta Martina, la Pona del Sadurní, el Po de la Nela, o el Joan Pairí dit Munté. Relacionat amb aquest darrer cognom, trobem la Pairina.

N'hi ha que fan referència a professions i oficis, com la Malena Fustera, el Josep Llebaria Paixaset, la del Sabataret, la del mas del Vicari, el Joan Fusté Pantinador. També hi ha un altre grup que anota la professió de l'individu sense ser renom, encara que en algun cas no queda prou clar. Són l'Agustí Servera carreter, el Ramon Atzaria putacari, el Josep Ermità mestre de case's, Maria Minyona, etc.

Troblem el Sinto del Tomàs de la Lluna, que pot fer referència a un tret físic (cara de lluna) o que feia picorelles o llunes, (treure a les nits de lluna els fruits de la collita per vendre'ls d'amagat). També anota la de la Fantasia que pot te-

nir més d'una interpretació; i alguns que no gosem incloure en cap grup ja que el seu significat el veiem incert. Alguns d'aquests són: la Sarmiona, el Pufoste, el Puleu, el Barola o Barota. També el Micali, que 30 anys més tard trobem documentat Macali i ens fa dubtar si l'origen era un Miquel [Miquelí?].

Per acabar, adjuntem una llista amb els prenom i cognoms dels dos volums i una altra llista amb els renoms. Senyalem amb un asterisc els que només hem trobat documentats en el llibre de deutes, amb un triangle els que encara són vigents o recollits oralment, i amb un quadret els documentats més d'una vegada.

Cognoms (i prenom):

- △ Aymamí Franh., Isidro, Juan, Maria, Miquel, Sabastià].
- △ Aguiló [vellanas compradas del].
- △ Aleu [Juan, Malena, Miquel, Pau, Pera].
Albarich [galeta, Jph.].
Anglada [music de la llaixà, Barnat].
- △ Antich [Jph. Maria, Pera, Teresa].
- △ Aragonès [Jph., Juan., Mariana, Pera].
Arbulí [Maria de].
Arnandes [Franco].
- △ Artells [Jph. Juan, Maria, Rosa, Úsula].
Atzarias [Ramon, Rosa, Thomàs].
- △ Àvila [Jph. sastre; Miquel].
- △ Balanyà
- △ Balsell [Blay, Domingo, Juan, Maria].
- △ Barbarà [Jph.].
- △ Basora [Franco].
Blay [la del Juan].
Blayet [Miquel].
Bo [Jph., Pera].
- △ Bonet [Juan].
- △ Borràs [Agustí, Pera, Úsula].
- △ Cabré [Maria, Isabel].
Casas [Franh.].
- △ Castelló [Ana, Jasinto, Jph. Maria, Miquel].
- △ Crivillé [Frc.].
Costa [Sabastià].
Estrada [Jph., Teresa].
- △ Farran [Jph., Jasinto].
- △ Farre [Jaume, Jph., Maria del Asidro, Juanet].
- △ Font [la del Juan; Llorens].
Fort [la del Franco; Juan, Miquel].
Franch [Pera].
- △ Franquet [la del].
- △ Freixa [Agustí].
Fullat [Franco].
- △ Fusté [Juan, Sabastià, Gertrudis].
- △ Garsia [Juan].
Gas [Anton; Maria].
Gasó [Alena, Juan, Malena, Miquel].

- Gasull [la del].
- △ Grau [la del].
- △ Grifoll [Barnat, Blay, Franc., Jph., Juan, Jaume, Gartrudis, M^a. Franca., Miquel, Mateu, Ramon, Sabastià, Úsula, Vantura].
Governa [Maria].
- △ Guncosa [Juan, Marina (Juncosa)].
- △ Huguet [Jph., Juan, Llúcia, Maria, Miquel, Batista].
Jas [Anton, Juan, Maria].
Jové [Jph.].
- △ Llabaria [Franco., Jph., Miquel].
- △ Llopis [Rafel, Salvado].
Lorda [Juan].
March [Jph., Miquel].
- △ Mariné [Batista, Blay, Jasinta, Masià, Massiana, Malena, Pera].
Marrasé [la del Miquel].
- △ Martí [Agustí, Gabriel, Masià, Rafel].
- △ Martines [Blay, Miquel, Pau].
Molné [Franco].
Munté [Barnat, Juan, Miquel].
Musté [Franco., de Vilaplana].
Muysi [Maria de la llaixà].
Nadal [Pau].
Nogués [Jph.].
- △ Nolla [Alena, Jph., Marian, Pera, Rosa].
Ollé [la del].
Padrenya [pepa].
Padrol [Jph., Paula, Pera].
Pairi [Juan].
Pallisé [Miquel].
Pinyol [Franco., Juan, Miquel].
Prats [Miquel].
- △ Puig [Jph., Tecla].
- △ Pujals [Jph., Ramon].
Rabascall [dit Borràs de Vilaplana].
- △ Rabull o Rebull [Jauma, Antonia, Maria, Miquel, Vd.].
- △ Ribas [Asidro, Jph., Juan].
- △ Rius [Marieta del Blay, Juan].
- △ Riqué [Jph., Brunet, Miquel, Teresa].
Roca [Pera, Thomàs].
- △ Roig [Pau].
Rubert [Agustí de arbulí].
Sabaté [Jph.].
Salas [Jph., Antoni].
- △ Saludes [Blay, Gabriel, Jph., Artells, Jph., Gasó, Juanet, Malena, M^a., Pera, Teresa].
- △ Salvadó [Jasinto, Juan, Juan Batista].
- △ Salvat [la del Jph., maria].
Sardà [Juan de la llaixà].
- △ Sarobé [Franca., Maria del Jauma, M^a. del Juan, Pera, mun sogra; Rosa].
Sadurní [la del Jauma].
- △ Savall [Anton].
- △ Serra [Franh., Jasinto, Miquel].

- Servera [la del Barnat; Jph.].
 △ Siuret [Juan, Maria, Pera, Rosa].
 △ Simó [Gabriel, Jph. dit Farre, Maria, Teresa, Úsula].
 Solé [Jph., Ana].
 △ Suaso [Pera].
 △ Taverna [Barnat].
 Taixidó [Maria].
 Tosas [Rafel, Jph.].
 △ Tost [Barnat, Franh., Jasinto, Jph., Juan, Pera, Antònia, Malena].
 △ Vall [Masià].
 △ Valls [Jph.].
 Vacaró [Juan].
 Vaqué [Juan].
 Vidal [Jasinto].
 △ Vidiella [Pera, Juan].
 △ Vilella [lo, Frolantina, Maria, Miquel].
 △ Vinyas, [Jph., de cal Pau Arbolí].
 Voltas [Andreu, Fco., Teresa].

Renoms

- | | |
|--|---|
| *△ Acna, la del Juan del | □△ Brunet, la del mas den |
| * Adroguer, Jph. | * Burràs de Vilaplana, Isidro Rabascall dit |
| *△ Aladons, Maria Nolla germana dels | □△ Buté y se germana, la del Miquel |
| * Armanico de la llaixa, Thomas Pamias | * Buté de la Selva, la del |
| □ Armità, la del Jph.; Anton | □△ Calet la del |
| * Arnandes, l' | □ Cap de Ferro, Jph. |
| *△ Aspasa, la gova [jova] del | □△ Carratilla, la del |
| □△ Atravit, Franh. Aymami | * Castellona, la |
| * Aurora, la del | □△ Caxap, lo Pera |
| * Ava Maria, lo Juanet del | * Claretà de la llaixa, Magdalena Anguera |
| * Baleta Martina | □ Coll Curt, la del |
| * Baltran, lo dit | □△ Conte, la del mas del |
| * Barota, Jasinto | * Cortera, Maria |
| □△ Barro, la del | * Cortero, Jph. Rius |
| □ Baso, Isidro | * Costurera, la |
| * Basonet, lo | * Coti, la pubilla del |
| □ Baste, la del | * Cuan, la dona del Pau |
| □ Bastera, Tecla | * Culot, la del |
| * Baya, Maria | * Dentotas, Pera de les |
| □ Blay, la del mas den | * Desterrat, lo xic del |
| * Blaya, la pubilla de la | □ Dich, la del |
| □ Blayet, la xova de la Rosa | * Dria, Juan |
| * Bevas de les cases den abast, la del | * Escaixat, Jph. Grifoll |
| △ Bia, Isabel del | □△ Escarrera, Alena |
| □ Biló, lo | □△ Estrada, Jph. Saludes |
| △* Bona, sa mara de la | □△ Faldilla, Juan |
| □△ Borràs de fora, la xova del | *△ Falet, Pera |

- * Falipa, Rosa
- * Fantasia, la de la
- △ Farre, Jph., Simo dit
- Fatxada, Pera Grifoll dit
- *△ Fonta, la (Del cognom Font)
- * Fora, la del Balsell de
- * Forta, la (del cognom Fort)
- * Fransisqueta, la
- * Fustera, la del Jph. de la Malena
- * Fustera, la del Juan de la Malena
- *△ Fullat, la xova del
- Fuse, Anton
- * Galeta, Jph. Albarich
- △ Gamba, la del
- * Garrell de las ~~fr~~as
- * Garrellet del Portal
- △ Garsia, la gova del
- Gaspara, la
- △ Guillem, la del ort del
- * Governà, Maria
- △ Llarg, la del Jauma
- * Llopetà, Masia Marti dit/ casa el Llupe
- * Llupe, la
- * Lluna, lo Manascal
- △ Lluna, lo Sinto del Thomas de la
- Ma, la del Jph. Nolla dit
- * Malena, la del Juan de la
- * Malena, la Teresa de la
- *△ Manut, la Pona del
- *△ Manut, la del
- *△ Manut la xova del
- Marian del Castell, la del
- Marcadal, Sarobe del
- * Martinet
- * Marrasera de Lleida, la
- △ Marrofes, la del
- △ Marturell, la xova
- *△ Marxan, la que esta casada en lo xich del
- * Masdeu, pubilla
- △ Menestral, la del
- * Mestret, lo
- Micali, Jph. Martines
- * Minyona, Maria
- * Moll duls, Jph. Artells y Aleu
- * Munte, Juan Pairi dit
- * Nicolau, Pere Marine
- * Nou, lapotecari
- * Ñeño, la o la del
- △ Ort, Miquel Serra del
- Pairina, la
- * Paixaset, Jph. Llabaria
- Pardi, la del
- * Pastora, Antonia
- *△ Patet, Antoni
- *△ Pateta, Maria
- *△ Pateta, Gertrudis
- △ Pantinado, Juan Fuste
- * Panturrillas, la de les
- * Paula, la del Ramon de la
- * Po de la Nela, Jph. Marturell dit
- * Pona, la
- * Ponsa, la (de Ponç)
- * Pontoni, la pubilla
- *△ Portal, lo Castallo del
- △ Portugues, la vella del
- * Pufoste, la del
- *△ Puleu, la vella del
- * Rabullet, la del
- * Ranco, la del
- * Raval, Teresa Saludes de la
- *△ Regalat, casa el
- * Roblas, la del
- △ Roca, lanterro del mas den
- Ros, lo o la gova del Miquel
- * Rosa viuda, la
- * Sabastianet, Maria Aleu
- △ Sabataret, la del
- △ Sacall, la del
- * Sadurni, la Pona del
- *△ Saludes, la mosa del o la pubilla
- *△ Saludetas, la del
- △ Saneta, la
- * Sant Antoni, Jph. Saludes del C/ de
- △ Santblay
- * Sara, la dona del
- * Sarafina, la
- * Sarmiona, Jasinta
- Sarvia, Juan
- * Senyores, Marieta de les
- * Sinteta, Pera Saludes de la
- * Soch, D. Voltas del o la del
- * Sord Lluch, la pubilla del